

Ritesh Batra, **The sense of an ending**

Engeland, 2017, 108 minuten

'Ik herinner me de eindexamenklas. Het was alsof we in een soort kooi zaten en dat op de universiteit het echt zou beginnen. Hoe hadden we kunnen weten dat ons leven al was begonnen en dat we slechts naar een grotere kooi gingen en daarna naar een nog grotere kooi?' Tony Webster, nu een gepensioneerde en gescheiden zestiener, verlangde in zijn studententijd naar heftige gevoelens die zijn leven op zijn kop zouden zetten, zoals in de romans die hij las. Maar nu de tijd steeds sneller verstrijkt en de ouderdom in zicht komt, hoopt hij op iets minder ingrijpends en op gevoelens die passen bij zijn huidige leven. Hij voelt zich een goed mens, die zich op de slotfase voorbereidt. Hij is tevreden met zijn leven en ingenomen met zichzelf.

Maar plotseling wordt zijn leven overhoopgegooid, als hij een erfenis ontvangt van Sarah Ford, de moeder van Veronica, zijn eerste liefde.

Zij laat hem een klein geldbedrag na en het dagboek van zijn beste studievriend Adrian Finn. Dat dagboek zit echter niet bij de toegezonden stukken. Veronica weigert het hem te overhandigen, terwijl Tony ervan overtuigd is dat hij daar recht op heeft. Vastbesloten, ongenaakbaar en dwingend (maar soms ook beleefd en vriendelijk) zoekt Tony contact met haar. Hij moet en zal het dagboek hebben.

Het wordt een zoektocht vol confrontaties met het verleden. Hij herinnert zich weer wat zich destijds afspeelde: zijn schooltijd in de jaren zestig, zijn vrienden Colin Simpson en Alex Stuart met hun puberale gedrag, en zijn kennismaking met de meer wijze en serieuze Adrian. De feestjes. En hoe hij verliefd werd op Veronica en vervolgens hun seksuele gestuntel. De relatie ging uit. Kort daarop schreef Adrian, inmiddels zijn beste vriend, hem dat hij en Veronica een relatie hadden. Tony reageerde daarop met een brief vol haat. Enkele maanden later kwam het bericht dat Adrian plotseling een einde aan zijn leven had gemaakt. Het was pijnlijk en verwarrend, maar toch stond Tony er nauwelijks bij stil; het

overkwam hem. Zijn leven ging door en wat er gebeurd was, vond hij niet belangrijk meer. Met Margaret, zijn ex-vrouw, en hun dochter Susie sprak hij bijvoorbeeld nooit over die episode in zijn leven.

The sense of an ending, gebaseerd op een roman van Jules Barnes (2011), is een gecompliceerde film. Via flashbacks leeft de kijker mee met de gebeurtenissen in het verleden. We zien dat Tony in zijn herinneringen sommige gebeurtenissen mooier maakt, aandikt, en andere juist weglaat. Maar zijn bikkelharde ego ontkomt niet aan zelfreflectie. In zijn ontmoeting met Veronica geeft ze hem de haatbrief terug die hij destijds aan Adrian schreef. Hij leest daarin dat hij een vloek uitsprak over die relatie – een vloek die werkelijkheid werd.

Nu voelt Tony zich schuldig, hij schaamt zich. Hij beseft dat zijn brief een rol heeft gespeeld in dit drama en voelt zich daarvoor verantwoordelijk. Ook al brengt de erfenis niet het vurig verlangde dagboek van Adrian, het verandert Tony's leven toch. Hij beseft dat zijn houding in relatie tot anderen belangrijk is. Zo zegt hij tegen Margaret: 'Mocht het je interesseren, ik wilde je mijn excuses aanbieden. Ik ben ongevoelig geweest, slaapverwekkend, een rotzak. Misschien kom ik hier te laat mee, maar ik hoop van niet. (...) Susie en jij zijn de belangrijkste mensen in mijn leven.' Ook Veronica ontvangt een lange brief: 'Ik ging verdriet uit de weg en noemde dat: de kunst van het overleven. Maar als ik nu terugkijk op die tijd, grijpt het me meer aan dan ik voor mogelijk had gehouden.' De zoektocht heeft Tony bevrijd uit zijn egokooi en dat geeft nieuwe glans aan zijn leven.

Ina Brouwer, voorheen docente aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht. E-mail: ibrouwer@ziggo.nl.

Jeroen Jeroense, Trijnie Nielen-Rosier en Karin Spelt, **Saïda. Van schoonmaakster tot islamitisch geestelijk verzorger**
Van Warven, 2020

ISBN 978 94 9317 537 2

De ondertitel 'van schoonmaakster tot islamitisch geestelijk verzorger' lijkt wel een variatie op de bekende uitdrukking 'van krantenjongen tot miljonair'. *Saïda* is echter meer dan een individueel succesverhaal, want het is ook een verslag van werkelijke interesse in elkaars leefwereld en geloof. Het beschrijft het effect en de meerwaarde van zulke ontmoetingen voor een groter publiek. De publicatie is een cadeau aan de Dienst Geestelijke Verzorging en Pastoraat van het Radboudumc te Nijmegen die in 2020 vijftig jaar bestond.

De basis van de publicatie is de boeiende biografie van Saïda Aoulad Baktit. Als vijfjarig meisje verhuist zij van Tanger (Marokko) naar Nijmegen. Daar ontwikkelt deze dochter van een gastarbeider zich van jong getrouwde vrouw en moeder tot schoonmaakster in het Radboudumc; vervolgens wordt zij intercultureel zorgconsulent. Momenteel is zij als islamitisch geestelijk verzorger werkzaam in hetzelfde ziekenhuis.

In negen hoofdstukken beschrijven de auteurs de levensloop van Saïda, haar functie en plaats binnen de Dienst Geestelijke Verzorging en Pastoraat en tot slot haar spiritualiteit en voorbeeldfunctie. De auteurs zijn alle drie predikant en zij kennen Saïda onder meer als collega-geestelijk verzorger, spreker in het kader van de maand van de spiritualiteit in de protestantse gemeente van Elst (Gelderland) en deelnemer van een kloosterweekend. Jeroen Jeroense en Karin Spelt reisden met Saïda naar Marokko en hadden ook daar vele ontmoetingen. In overleg met de hoofdpersoon hebben zij het schrijfwerk gedaan.

Het islamitisch geloof is belangrijk voor Saïda; ze ervaart een levende relatie en verbondenheid met Allah. Haar ervaringen toen zij in 2020 de islamitische vastenmaand Ramadan alleen in